FINLANDS SVENSKA BEFOLKNING

FRÅN ÄLDSTA TID TILL 1808

Av fil. dr Eirik Hornborg

Det är lika påfallande som egendomligt att förekomsten av en till nationaliteten svensk befolkning i Finland aldrig synes ha riktigt ingått i det allmänna medvetandet i Sverige. Naturligtvis är förhållandet känt — och väl känt — av talrika svenskar. Men de flesta torde föreställa sig, att de svensktalande i Finland endast bilda en fåtalig överklass, en kvarleva från den tid, då svenskan var riksspråk också i Finland och därigenom kom att bli de bildades språk. Och många äro de, som i finlandssvenskarna endast se finnar, som behärska också det svenska språket.

Sannolikt grunda sig dessa missuppfattningar åtminstone till betydande del på det vilseledande språkbruk, som betecknar alla i Finland hemmahörande personer såsom finnar. Ordet nyttjas alltså i både geografisk och nationell mening, och de båda betydelserna ha flutit ihop. Logiken är följande: en invånare i Finland är finne; en finne tillhör en annan nationalitet än svenskarna; alltså är en invånare i Finland icke av svensk nationalitet. Emellertid är det så, att det folk, som i Sverige kallas det finska, icke är i nationellt hänseende enhetligt. Det har uppstått genom att olika finska stammar ha vuxit samman till en nation och genom att med denna nation dessutom har förenats ett redan före denna

sammanväxningsprocess till det nuvarande Finlands kuster och skärgårdar inflyttat svenskt folkelement, som intill närvarande tid har bevarat sitt språk och — trots en säkerligen stark blodblandning — även sina svenska lynnesdrag och ett levande medvetande om sin svenska nationalitet.

Det kan vara skäl att påminna om att ett folk, en nation, kan vara och ofta — kanske oftast — är sammansatt av olika nationella element, mer eller mindre fast hopvuxna med varandra. Ett folkslag, en nationalitet, är däremot en grupp av människor med samma språk och vanligen även med gemensam härstamning sedan långa tider tillbaka. Nationen är en skapelse av historiska händelser och politiska förhållanden, nationaliteten är närmast en biologisk produkt, ehuru ofta nog påverkad också av historiska faktorer. Praktiskt taget alla större europeiska folk kunna utan svårighet påvisas bestå av ursprungligen skilda nationaliteter, men tydligast framträder förhållandet inom ett par av de smärre, det schweiziska och det belgiska, emedan språkolikheterna äro så stora, att ett gemensamt skrift- och högspråk icke har kunnat överskyla dem. Även det svenska folket, ehuru ett av de enhetligaste i Europa, hyser inom sig en liten minoritet av helt annan nationalitet: norrbottensfinnarna och lapparna.

Mot bakgrunden av de antydda förhållandena är det inte förvånansvärt, utan snarast naturligt, att icke heller Finlands folk är enhetligt i nationellt hänseende. Lapparna spela ingen roll. Men svenskarna ha utgjort, och utgöra alltjämt, en betydelsefull del av den finländska nationen. Till nationaliteten äro de svenskar, politiskt

och historiskt höra de Finland till. Självfallet äro de rätt starkt blandade med finskt blod, varför deras nordiska rastyp företer betydande östbaltiska inslag, men t. ex. tyskarna i Böhmen synas av vissa omständigheter att döma vara vida starkare blandade med tjecker och räknas dock såsom tyskar.

Man har velat spåra den svenska befolkningen i Finland ända tillbaka till stenåldern. Häri ligger en uppenbar överdrift. Under så avlägsna tidsåldrar existerade ännu icke de språk och de stammar, som historien har haft att operera med, och hade en gren av de nutida skandinavernas urstam redan under stenåldern bosatt sig i Finland, så hade den, isolerad som den var, icke under historisk tid kunnat betecknas såsom svensk. De arkeologiska tidsåldrarna må därför här lämnas å sido; det är tillräckligt att konstatera, att västliga inflytelser tydligen gjorde sig gällande, ehuru direkt samband mellan dem och de under historisk tid existerande svenskbygderna i allmänhet icke med säkerhet kan påvisas. Det enda undantaget är jämförelsevis nytt: Åland hade av fornfynden att döma svensk befolkning under den yngre järnåldern och har alltsedan förblivit svenskt; antagligen hörde ögrupperna på den tiden samman med Uppland. Även i vissa andra kust- och skärgårdstrakter kan redan före korstågstiden svensk bebyggelse ha förekommit. Filologi och arkeologi ha i vissa fall kommit till rakt motsatta resultat. Man håller sig på den säkra sidan, om man räknar med att de finlandssvenska bygderna i stort sett ha uppkommit i sammanhang med de svenska korstågen — alltså i varje händelse på en tid, då de finska stammarna inom det nuvarande Finland

ännu icke hade vuxit samman till ett folk och då ännu inte något sammanfattande namn för bygdeförbunden eller landskapen öster om Bottenhavet och norr om Finska viken hade uppkommit.

Den finska bebyggelsen nådde endast i Egentliga Finland på en någorlunda bred front fram till saltsjön; eljes sköt den endast här och där fram en spets i riktning mot någon hamn- och handelsplats, över vilken den nödvändiga saltimporten, betalad med pälsverk och förmedlad av gutar, senare även tyskar, ägde rum. Kusterna och skärgårdarna lågo i stort sett öde till följd av faran för överraskande anfall från sjön, men de utnyttjades av inlandsborna för fiske och jakt. Att Egentliga Finland utgjorde ett undantag berodde säkerligen på den vidsträckta skärgården, som i praktiken förvandlade fastlandskusten till en inlandsbygd. Det var på de öde kusterna, som under och efter korstågstiden den svenska bebyggelsen uppkom.

Denna svenska kolonisation var självfallet i behov av statsmaktens stöd. En giles bärd av invandrare utmed en kust, som av äldre räknades till inlandsbygdernas utmarker, hade naturligtvis aldrig mäktat hävda sin rätt och trygga sin tillvaro. Man torde kunna utgå från att initiativet till kolonisationen hade tagits av statsmakten, som i brist på en för garnisonering användbar krigsmakt var i behov av en kristen och rikstrogen befolknings stöd i det nyvunna landet. Särskilt viktigt var det att trygga herraväldet över kusterna med deras hamn- och marknadsplatser, ty den som behärskade saltimporten, han behärskade också inlandsbygderna. Statsmaktens

initiativ synes även antydas i Erikskrönikans ord: "De satte det land med kristne män."

I varje fall gav statsmakten sitt stöd. Därom vittnar redan den äldsta av de fåtaliga medeltidsurkunder, som ge antydningar om förekomsten av en svensk kustbebyggelse östanhavs. Den 1 juni år 1303 skriver konung Birger Magnusson till "Domino Nicolao Andersson, praefecto Finlandiae", att Michael de Lappafärd, Andar de Sastamall och Tubbe de Tiuka man bör låta få bruka de skogsmarker i Tavastland, som konungens förre hövitsman Harald hade tillförsäkrat dem. De i skrivelsen nämnda orterna äro synbarligen Lappfjärd och Tjöck på Sydösterbottens kust i närheten av nuvarande Kristinestad och Sastmola (Merikarvia) något längre söder ut, på nordligaste delen av Satakuntas kust. Både Lappfjärd och Tjöck ha under historisk tid haft svensk befolkning, och ha så alltjämt, medan i Sastmola själva kustbrämet har varit bebott av svenskar; en svensk by finnes där ännu i våra dagar.

Talet om skogar i Tavastland får icke fattas såsom hänförande sig till det inre av landet. Här är det fråga om tavasternas utmarker, som i norr sträckte sig ända till Bottenviken, och med all sannolikhet om en kusttrakt, ty kustbor, vana vid fiske och sälfångst, sökte sig säkerligen inte långt inåt land. Nyodlingar på kusten norr om Kvarken, alltså inom norra delen av den nutida österbottniska svenskbygden, kunna väl tänkas betecknade såsom belägna i tavasternas skogsmarker. Påtagligen hade Michael, Anders och Tubbe utsatts för trakasserier från tavastländska jakt- och fiskepartier och därför gått till kungs.

Från år 1316 härrör den första liknande notisen beträffande sydvästra Finland. Sagda år överlåter "Lyderus de Kyren, prefectus Finlandensis", till åboborgaren Hartmann Eigenheterna Biurstolr, Kalemingiatekt, Svenstola och Brytiatekt, belägna i Nybygd. Ordet tekt, som pekar såväl på nyodling som på svenska nyodlare, talar sitt tydliga språk, och att hövitsmannen på Åbo hus Lyder (Lydeke) von Kyren är överlåtaren, antyder en av statsmaktens representanter anordnad nyodling. Därmed stämmer även förekomsten av ordet bryte. Uppodlarna av Kalemingiatekt voro synbarligen svenskar från det kust- och skärgårdsområde mellan Åbo och Nystad, som i äldre urkunder benämnes Kaland. Själva Nybygd antages vara sedermera Sankt Mårtens (Marttila) socken i Egentliga Finland ostnordost om Åbo, vilken på 1300-talet benämnes än Nybygd, än Nyby.

En motsvarighet till förhållandena i Nybygd möter man sannolikt i den av Voionmaa påvisade omständigheten, att Pyhäjoki (Helgå) kungsgård i Bjärnå (Perniö) och Ruona kungsgård i Sagu (Sauvo), vilka socknar båda ligga i södra delen av Egentliga Finland sydöst om Åbo, inom sina forna områden ha att uppvisa övervägande svenska byanamn, till mycket stor del slutande på det om nyodling vittnande böle; detsamma är förhållandet med den gamla biskopsgården Kustö (Kuusisto). Detta synes tyda på målmedveten kolonisation från myndigheternas sida. Gårdarna i fråga upptogos i ödemarkerna utanför de gamla bygdernas gränser. Byanamnen voro naturligtvis ursprungligen namn på enstaka nyodlingshemman, varför de första kolo-

nisternas antal icke var stort; kolonisationen gav därför icke upphov åt bestående svenska bygder.

År 1326 möter man för första gången namnet Nyland i urkunderna; att det har uppkommit i sammanhang med svensk bosättning på Finlands sydkust är uppenbart. Redan 1327 omnämnes inom landskapet socknen Borgå, kort därpå Tenala, Kyrkslätt m. fl.

Från år 1334 härrör en urkund, som icke kastar en enstaka ljusglimt över själva kolonisationsarbetet utan ger en uppfattning av dess karaktär och principer. Den 29 april nämnda år undertecknade konung Magnus Eriksson en kungörelse till (Egentliga) Finlands, Nylands, Ålands, Tavastlands och Satakuntas bebyggare. Det säges däri, att nyodlingar i fyra år skola vara skattefria och att vem som helst efter anmälan hos konungens hövitsman Erengisle Andersson eller hans ställföreträdare må bosätta sig i öde skogar och, sedan frihetsåren gått till ända, mot skatt bruka sina odlingar, i händelse utmarkernas ägare icke själva vilja eller kunna odla dem.

Det kan väl knappast råda någon tvivel om att liknande kungörelser tidigare hade riktats till befolkningen i de kustnejder i det egentliga Sverige, därifrån korstågstidens svenska utvandrare i Österland härstammade. Märkligt och för det av hävd och lag bundna svenska bondesamhället betecknande är det sätt, varpå två olika rättsanspråk anpassas efter varandra. Rätten till utmarksbruk får såsom den primitivare vika för odlarens besittningsrätt, men den förra erkännes inom så vidsträckta gränser som möjligt. Endast åker och äng samt

2 Svensk Finlandssvenskarna

skogsmark och fiskevatten till husbehov tillerkändes nybyggaren, medan markerna och vattnen i övrigt såsom förr stodo till häradsmännens disposition för invånarna i den bygd, som av ålder haft nyttjanderätt till dem. Detta framgår av ett par urkunder från Magnus Erikssons tid, karakteristiska för det svenska väldets och den svenska kolonisationens art under och efter korstågstiden.

Den 19 december 1347 tillerkände konung Magnus genom en i Borgå utfärdad skrivelse för evärdlig tid de "inbundna" vatten, som tillhörde några byar med svenska namn i gränstrakten mellan Helsinge och Sibbo (mellan nuvarande Helsingfors och Borgå städer), dessa byars befolkning. Anledningen till konungens ingripande var, att "socknemänner av Hattula" med orätt hindrat kustbefolkningen i dess fiske. I brevet hänvisas till att vissa namngivna kungliga hövdingar och fogdar i Österlanden, under vilken benämning landskapen östanhavs på den tiden sammanfattades, redan tidigare hade tilldömt nyländingarna de ifrågavarande vattnen.

Med socknen Hattula kan inte åsyftas annat än Hattula i södra Tavastland. Men hattulaborna kunna självfallet icke ha kommit på den tanken att bestrida de svenska kustborna deras rätt till fiske i de närmast byarna liggande vattnen, om de inte själva hade ansett sig äga en äldre rätt. Denna bygd med svenska byanamn hade alltså uppstått på tavasternas kustutmarker. Men så humana hade de svenska "erövrarna" varit, att de icke hade hindrat de kuvade tavasterna att fortsätta med sina fiskefärder till de kust- och skärgårdstrakter, som efter det svenska väldets utsträckande över Tavast-

land koloniserades av svenskar. De nya kustbygdernas allmoge gjorde endast anspråk på ensamrätt till sina "inbundna vatten", varmed påtagligen åsyftas de närmast stränderna belägna fiskevatten, som i landslagens byggningabalk förutsättas vara skiftade mellan jordägarna. Då det i början av 1400-talet påbjudes, att "alla de vid salta sjön och stränderna bo, varhelst det vara kan i Österland, de där inbundna vatten hava, då skall var för sitt land hava vassa och vräker och katsestånd, enkannerligen var för sin åker och äng", så synes därav framgå, att med inbundna vatten åsyftas strandvattnen invid de skiftade markerna.

Från samma vinter finnes ett annat kungligt brev rörande en liknande sak. Det är utfärdat i februari 1348 och tilldömer "alla dem, som bo norr om Kumo å, i svenska rätten, alla deras gamla inbundna vatten och strömmar, som de av ålder hava haft". Med "svenska rätten" åsyftas det område, där beskattningssystemet var det svenska.

Det är i och för sig klart, att de anförda kungsdomarna icke avsågo att beröva inlandsborna rätten till havsfiske. Men detta framgår dessutom av det märkvärdiga förhållandet, att befolkningen i de finska inlandssocknarna i södra Österbotten ända till senaste tider ägt rätt till fiske likssom till kreatursbete i skärgården utanför den av svenskar bebodda kusten. Denna rätt, som på 1600-talet uppgavs vara urgammal — och hade den inte varit det, så hade den varit oförklarlig — utövades i betydande utsträckning ännu på 1700-talet. Under därpå följande århundrade ledde den ekonomiska utvecklingen till att utövningen upphörde, men än

i dag äga vissa inlandssocknar teoretiskt rätt till delar av Kvarkens skärgård.

De anförda exemplen visa, att den svenska kolonisationen i Finland under korstågstiden inte endast var av alltigenom fredlig karaktär utan därjämte tog all möjlig hänsyn till bestående rätt och hävd. Om egendomskonfiskation och undanträngande av en tidigare befolkning var icke fråga. De nya bygderna röjdes i öde kust- och skärgårdstrakter, och de finska inlandsbornas rätt till utmarksbruk respekterades intill gränsen för nybyggarnas minimirättigheter. Medeltidens historia har icke att uppvisa ett motstycke till den svenska "erövringen" av Finland. Den tidens svenskar voro ett bondefolk med nedärvd aktning för bondens egendom och näringar, och de hade ingen härskarvan adel, vars yngre söner voro redo att dra ut för att spela herrar i ett kuvat land. De svenska korstågen ledde endast till att kristen kyrka och svensk samhällskultur infördes i det nyvunna landet. Och detta i sin tur hade till följd, att den svenska kustbefolkningens militärpolitiska betydelse mycket hastigt försvann. De finska stammarna försonade sig synnerligen snabbt med det milda svenska väldet. Redan år 1362 kunde Håkan Magnusson i det brev, vari han fastslog den östra riksdelens fullständiga likställighet med de gamla svenska folklanden, förklara att han och hans förfäder alltid hade rönt "kärlek och troskap" i Österland. Den militärpolitiska synpunkten hade alltså redan långt före mitten av 1300-talet förlorat sin betydelse, åtminstone för västra Finlands vidkommande. I stället gällde det att öka de nyvunna besittningarnas skatteavkastning för att möjliggöra organisering av

kyrka, förvaltning och försvarsväsende. Denna ökning åstadkoms icke blott genom att ödemarker befolkades; av minst lika stor betydelse var, att de befolkades av en åkerbruk och boskapsskötsel idkande, bofast allmoge, som ur skattesynpunkt var vida värdefullare än inlandets svedjare och skogsströvare. Därav förkärleken för svenska nybyggare. Det var även lättare att förmå sådana att röja i ödemarkerna än de finska bygdernas män, som voro bundna av stamtraditioner och betraktade utmarkerna såsom bygdens gemensamma egendom. Men allteftersom mera utvecklade ekonomiska förhållanden — åkerbruk, boskapsskötsel, skiftade marker — utbredde sig inåt land, kommo nybyggarna i allt större antal att rekryteras bland finnarna. Den svenska kustkolonisationen möttes därför i sinom tid av en finsk kolonisation från inlandsbygderna, och två vågor slogo sålunda ihop över den förhistoriska tidens öde kustutmarker.

Finlands hela medeltid genomgås av det västerländska inflytandets insippring på lantmannanäringarnas område. Med åkerbrukets utveckling följde behovet av fasta rättsförhållanden med avseende på jordegendomen, och solskifte eller "rätt svenskt skifte" genomfördes i nejd efter nejd. Det verkställdes och domfästes på byamännens anhållan. Redan på 1300-talet blev det svenska jordskiftet förhärskande i sydvästra Finland, och vid slutet av medeltiden synes det ha varit på väg att vinna definitiv seger i Tavastland.

Det svenska folkelementets betydelse för landets ekonomiska utveckling var alltså mycket stor. Men den gör det omöjligt att med ledning av "svenska rättens" ut-

bredning söka fastställa nationalitetsgränserna i det medeltida Finland: svenskt beskattningssystem förekom i nejder, där varken geografiska förhållanden, tradition eller ortnamn ge någon antydan om sannolikheten eller ens möjligheten av en forntida svensk bebyggelse.

Resultatet av den för tidens förhållanden betydande invandrings- och kolonisationsrörelse, som korstågen hade givit upphov till, var en nästan sammanhängande svensk kust- och skärgårdsbosättning från nejden av nuvarande Gamlakarleby i mellersta Österbotten ända till närheten av Viborg. Den enda luckan synes ha sträckt sig från trakten söder om Nystad till mynningen av Kumo älv, ett i betraktande av denna kuststräckas läge rätt säreget förhållande. I Egentliga Finland voro de svenska bygderna i huvudsak begränsade till skärgården, men några svenska kolonier förekommo dock även på fastlandet. I Nyland, som sträckte sig längre åt öster än det nuvarande Nylands län, innehades, förutom skärgården, ett 2—3 mil brett fastlandsbälte av svenskarna. Öster om Kymmene älv var detta svenska kustbräm påtagligen smalare; det upphörde i Vederlaks socken (Virolahti, äldre form Virolaksi) ett par mil öster om nuvarande Fredrikshamn, men fortsattes i form av skärgårdsbebyggelse ända in i Viborgsviken. I Österbotten mätte den svenska bygden enligt nutida kartor 2—4 mil i djup, men landhöjningen har här utövat ett än starkare inflytande än i södra Finland och måste tagas i betraktande vid en undersökning rörande de medeltida svenskbygderna. Den sydligaste delen av den botniska svenskbygden, på kusten av Satakunta

från Sideby till Kumo älv, var ungefär lika smal och svag som den nyländska öster om Kymmene.

Språkgränserna voro givetvis från början icke skarpa. De svenska och finska bygderna möttes under nyodlingsarbetet i ödemarkerna, och nybyggarna kommo självfallet ofta att bosätta sig så att de båda nationaliteterna blandades. Särskilt synes detta ha varit fallet i Österbotten, där talrika svenska ortnamn i finska bygder — ända upp till 7—8 mil från den nuvarande kusten — liksom även finska namn i svenska bygder vittna om ursprunglig blandbebyggelse, vilken sedermera på naturlig väg blivit enhetlig genom minoriteternas assimilering. Utmed sydkusten synes blandningen inte ha varit lika stark; de finska namn, som där förekomma i av svenskar bebodda trakter, äro helt övervägande naturnamn, som kolonisterna sannolikt ha övertagit från de finska fiskepartier, som varje vår plägade uppsöka sina gamla fiskevatten.

Nationella synpunkter voro fullkomligt främmande för den svenska statsmaktens företrädare. Kolonisationen var en motsvarighet till det samtida, av statsmakten ledda och stödda nyodlingsarbetet i Norrland och tjänade företrädesvis ekonomiska intressen. Och efter det egentliga kolonisationsskedet kan ingen överhetlig åtgärd, tydande på försvenskningssträvanden eller på favorisering av Finlands svenska befolkning, överhuvud påvisas. De långsträckta och smala svenskbygderna motstode dock med anmärkningsvärd seghet inlandets påtryckning, vilken visserligen på grund av befolkningens stationära karaktär ända in i senare hälften av 1800-talet var vida svagare än den sedermera har blivit. I

stort sett samma områden som på 1300-talet äro än i dag bebodda av svenskar. Endast det smala svenska brämet öster om Kymmene älv — vilket troligen gick under till följd av ryska härjningar på Johan III:s tid — och det lika smala på norra delen av Satakuntas kust, ävensom den obetydliga svenska fastlandsbebyggelsen i Egentliga Finland ha under tidernas lopp försvunnit. I stället har på åtskilliga håll i Nyland och Österbotten språkgränsen utbuktats inåt land och fordom finska eller övervägande finska byar försvenskats, i stor utsträckning genom hemmansköp. I Nyland upphörde denna företeelse efter mitten av 1800-talet.

Den svenska bebyggelsens ålder framgår av det ovan sagda. Bortsett från Åland och eventuella andra kolonier från heden tid, kunna svenskbygderna antas ha uppstått i stort sett under perioden 1160—1330.

Urkunderna ge inget svar på frågan, från vilka delar av Sverige de svenska nybyggarna i Finland härstammade. Men de östsvenska (d. v. s. finländska och baltiska) dialekternas karaktär synes peka på Norrland såsom huvudstamland för de svenskar, som under korstågstiden bröto bygd på de öde kust- och skärgårdssträckorna i Österland. Språkforskningens resultat styrkes av den omständigheten, att "svenska rätten" ibland i urkunderna benämnes helsingerätten. Denna terminologi kan väl knappast förklaras på annat sätt än genom antagandet av ett nära samband mellan medeltidens Stor-Helsingland och den svenska bosättningen i Finland. Geografiskt hade man, vad södra Finland beträffar, närmast väntat en invandring från Uppland och kanske från Södermanland, och sannolikt voro väl dessa land-

skap åtminstone i någon mån representerade bland kolonisterna, men Norrland synes ha dominerat. Månända beredde detta på näringslivets villkor och befolkningens svagare rotfasthet i nybyggarlandet väster om Bottenhavet.

I mitt arbete "Finlands hävder" har jag gjort ett försök till ungefärlig uppskattning av finlandssvenskarnas [illegible]

från 1700-talet och början av följande sekel omtalas dessa finska minoriteter, vanligen i samband med själavårdsfrågor. I den österbottniska svenskbygden, som år 1880 var så enhetlig, att där bodde 100 000 svenskar mot 2 000 finnar, fanns enligt en till synes vederhäftig uppgift år 1734 blott en enda socken, som kunde betraktas såsom rent svensk. Talrika uppgifter rörande Nyland tyda på enahanda företeelse, ehuru den finska inflyttningen här icke synes ha varit lika stark som i Österbotten.

Dessa finska minoriteter, som i Österbotten nästan totalt försvunnit och i Nyland starkt decimerats före år 1880 — det år, från vilket den första officiella statistiken över språkförhållandena i Finland föreligger — minskades väl delvis genom återflyttning av invandrat finskt tjänstefolk, men i främsta rummet genom försvenskning. Stora otreden ledde sålunda till den sannolikt starkaste blodblandning mellan svenskar och finnar, som dittills hade förekommit i Finland. Dock bibehöll den svenska allmogen sina karaktärsdrag och sin särprägel. Den skiljer sig alltjämt i vissa hänseenden från sina finska landsmän och grannar. Svenskarna äro i stort sett mera vältaliga, mera praktiskt anlagda och mindre känslobetonade än finnarna och samtidigt mera konservativa. De äro därför också mindre tallna för masspsykoser och ha sålunda utgjort ett stabiliserande element inom nationen. Betecknande är t. ex., att de österbottniska svenskbygderna icke togo del i den från Österbotten utgående resning, som är känd såsom klubbekriget. Det svenska gemytet är nyktrare men samtidigt också torrare; med avseende på sinne för poesi

och musik, och över huvud vad känsla och fantasi beträffar, anses den finska allmogen stå framom den svenska, likaså med hänsyn till läslust och bildningsbegär.

De s. k. högre folkklasserna i Finland voro under hela den svenska tiden med avseende på härstamning brokigare sammansatta än allmogen. Det medeltida frälset rekryterades i de nejder, där näringslivet var tillräckligt utvecklat för att mäkta uppbära rustjänstens börda. Detta innebär, att den svenska allmogens bidrag till frälset var relativt vida starkare än procentuell numerär hade låtit förmoda. Man kan anta, att ungefär hälften av de inhemska medeltida adelsätterna voro av finlandssvensk härstamning. Härtill kommo en del från det egentliga Sverige eller från utlandet inflyttade släkter, vilka dock före år 1600 voro få till antalet. Under stormaktstiden invandrade däremot talrika utlänningar, mest tyskar, huvudsakligen i egenskap av officerare. Prästsläkterna härstammade i mycket stor utsträckning från den finska allmogen. Det högre borgerskapet var sammansatt av finska, svenska och tyska element. De livliga förbindelserna mellan de båda riksdelarna under 1600- och 1700-talen medförde en rätt betydande inflyttning av svenskar till Finland — militärer, handlande, hantverkare, industriarbetare, sjömän o. s. v. — och en motsvarande flyttningsrörelse i motsatt riktning. Under 1700-talet kan överklassen i den östra rikshalvan anses ha varit dels svenskspråkig, dels tvåspråkig. Samtliga inom det svenska bosättningsområdet belägna städer — alltså bl. a. Helsingfors, men icke Åbo — hade övervägande svensk befolkning.

Ätter som Horn och Fleming härstammade från Finland. Den förstnämnda var med all sannolikhet av inhemskt ursprung, den senare av utländskt, men Flemingarna hade fullkomligt uppgått i den finländska adeln, innan de framträdde såsom en av rikets främsta ätter. Talrika andra namn med klang i Sveriges och Finlands gemensamma historia — såväl den politiska och militära som den kulturella — ha burits av män av finländsk börd: Creutz, Kurck, Stålhandske, Armfelt, Chydenius, Ehrensvärd, Adlercreutz och många andra. Och efter skilsmässan från Sverige har Finland skänkt moderlandet kulturpersonligheter sådana som Frans Mikael Franzén, Fredrika Bremer, Johan Jakob Nordström och Adolf Erik Nordenskiöld, för att blott nämna några av de främsta. Å andra sidan härstamma t. ex. ätterna Mannerheim och Svinhufvud från Sverige.

Det sagda må vara nog för att ådagalägga, att icke endast det svenska riket utan även själva det svenska folket splittrades genom händelserna 1808—9. Men den från moderlandet avskilda svenska befolkningen i Finland har visat både livskraft och uppoffringsförmåga. Den har bibehållit sin svenska karaktär och medvetandet om sin nationalitet, men den har känt sin samhörighet med Finland och troget och lojalt gjort sin plikt som medborgare i detta land, sitt hemland. I fred som i krig har den stått vid sina finska landsmäns sida som goda patrioter, och den har betraktat det som sin fosterländska skyldighet att bevara sin svenskhet.